

Janakkala Vähä-Hiisi 1 ja 2
Moniperiodisten kohteiden kaivaus
Fingridin uudistettavien sähköjohtopylväiden kohdalla

Kreetta Lesell 2008

MUSEOVIRASTO

Sisällys:

Sisällysluettelo	1
Arkistotiedot	2
1. Johdanto	3
Peruskarttaote	4
2. Maisema ja vesistöhistoria	5
3. Tutkimushistoria ja kohteen sijainti	5
4. Kaivauksen tarkoitus ja havainnot	6
4.1. Kaivausmenetelmät	6
4.1.1. Pylväs 121	7
4.1.2. Pylväs 122	8
4.1.3. Pylväs 123	8
4.1.4. Pylväs 124	9
6. Löydöt ja radiohiiliajoitus	11
7. Alueen nimistö	12
8. Yhteenveto	12
Lähteet	13
Valokuvat	14–24
Negatiiviluettelo	25
Diapositiiviluettelo	26
Karttaluettelo	27
Kartat	28–56

Liite 1 Radiohiiliajoitus

Arkistotiedot

Kohteiden nimet: Janakkala Vähä-Hiisi 1 ja 2

Janakkala Vähä-Hiisi 1 165010023 moniperiodinen asuinpaikka

Janakkala Vähä-Hiisi 2 165010024 moniperiodinen asuinpaikka.

Peruskartta: 213111 Janakkala

Janakkala Vähä-Hiisi 1 ja 2 pkoo 6759900–6760590, ikoo 3370670–3370800, z 82,5–85,5 alueiden äärikoordinaatit. Alla vanhat koordinaatit.

Vähä-Hiisi 1 *pkoo*: 6760066 *ikoo*:3370829 *Z/m.mpy alin*: 80 *ylin*: 81 keskikoordinaatit

Vähä-Hiisi 2 *pkoo*: 6760160 *ikoo*:3370753 *Z/m.mpy alin*: 82 *ylin*: 84 keskikoordinaatit

Kaivausraportti: Museovirasto / arkeologian osasto

Koekaivausten johtaminen ja raportin laatiminen: FM Kreetta Lesell, Museovirasto

Tila: Vähä-Hiisi, kiinteistötunnus:16543800010027

Omistaja: Matti Mikkola, os. Vähähiidentie 126 14200 Turenki

Tutkimuskustannukset: Fingrid Oyj

Budjetti: 46 650 € yhdessä Janakkalan Nuolialan kanssa.

Kenttätyöaika: 26.9.–17.10. 2008 yhdessä Janakkalan Nuolialan kanssa.

Tutkitun alueen laajuus: Janakkala Vähä-Hiisi 1 ja 2: 1100 m²

Kaivetun alueen laajuus: Janakkala Vähä-Hiisi 1 ja 2: 56 m²

Löydöt:

Janakkala Vähä-Hiisi 1 KM 37861: 1–10, varhaismetallikautisia saviastianpaloja ja historiallisia löytöjä diar. 26.3.2008

Janakkala Vähä-Hiisi 2 KM 37862:1–81, rautakautisia saviastianpaloja ja historiallisia löytöjä diar. 26.3.2008

Aikaisemmat löydöt:

Janakkala Vähä-Hiisi 1 KM 22707:1 rautainen vyönsolki, rautalevyn kappale, saviastian kylkipala ja kvartsi-iskoksia 3 kpl.

Lisäksi alueelta on löytynyt rautainen keihäänkärki, pyöreä kupurasolki ja luuta.

Janakkala Vähä-Hiisi 2 KM 22708:1–4 12 kpl kvartsi-iskoksia ja KM 22709:1–2 kivilaji-iskos ja kvartsi-iskoksia 24 kpl

Aikaisemmat tutkimukset:

Vähä-Hiisi 1: Jyri Saukkonen 1984 inventointi

Timo Jussila 2007 inventointi

Vähä-Hiisi 2: Jyri Saukkonen 1984 inventointi

Timo Jussila 2007 inventointi

Peruskarttaote s. 4

Lähteet s. 13

Vähä-Hiisi 1 ja 2 valokuvat s. 14–24, Vähä-Hiisi 1 negatiivit: F145721:1, diat: D61263:1

Vähä-Hiisi 2 negatiivit: F145720:1–21, diat: D61262:1–21

Kartat: s. 28–56

1. JOHDANTO

Fingrid Oyj uudistaa ja parantaa voimajohtoverkkoa Hausjärvässä, Janakkalassa ja Hämeenlinnassa (Hikiä-Vanaja 110 kV voimajohtohanke). Koska voimajohtolinja kulkee tunnettujen muinaisjäännösten alueella ja koska linjalla voi olla ennestään tuntemattomia muinaisjäännöksiä, Museovirasto edellytti, että linjalla tehdään arkeologinen inventointi ennen uusien pylväiden pystyttämistä. Tämän inventoinnin suoritti Mikroliitti Oy vuonna 2007. Tässä inventoinnissa todettiin, että kolme muinaisjäännöstä on voimajohtoverkon uudistettavien pylväspaikkojen kohdalla tai niiden välittömässä läheisyydessä. Nämä kohteet ovat Janakkalan Vähä-Hiisi 1 ja 2 sekä Janakkala Nuoliala. Vähä-Hiisi 1 ja Silvanin löytöpaikka on pylvään 121 läheisyydessä. Pylväät 122–124 ovat Vähä-Hiisi 2:n kohdalla. Nämä kohteet ovat ennestään tunnettuja. Janakkalan Nuolialan keskiaikainen kylätontti on ennestään tuntematon kohde ja se on pylvään 112 läheisyydessä. Tästä kohteesta on erillinen kaivauskertomus. Inventointiraportin ja muinaisjäännösrekisterin perusteella Museovirasto vaati lisätutkimuksia yllämainittujen pylväiden kohdalle.

Koska kaivaukset olivat muinaismuistolain 15 § mukaiset, kustannukset maksoi hankkeen toteuttaja Fingrid Oyj. Kustannukset olivat 46 650€. Kaivausten johtajana toimi FM Kreetta Lesell, piirtäjänä FM Mikko Suha ja tutkimusavustajana Juha-Matti Lehto. Kaivajina olivat Hanna Salo, Voitto Mäkinen, Ylle Torm, Tanja Suokivi, Heini Hämäläinen ja Jarkko Saipio. Kaivaukset toteutettiin 21.9.–21.10. 2008 välisenä aikana. Tutkitun alueen laajuus oli 1100 m², josta kaivettiin 56 m².

Tutkimusten jälkeen vierekkäiset kohteet Vähä-Hiisi 1 ja 2 sekä Silvanin löytöpaikka yhdistettiin ja yhdistetyn kohteen aluetta laajennettiin tutkimuksissa tehtyjen havaintojen vuoksi. Kohteessa on kuusi alakohdetta.

Pylvään 121 kohdalta, joka oli Vähä-Hiisi 1:n ja Silvanin löytöpaikan välissä, löydettiin varhaismetallikautista keramiikkaa, mutta ei merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Pylväiden 122 ja 123 kohdilla ei ollut muinaisjäännöstä. Pylvään 124 kohdalta, joka oli Vähä-Hiisi 2 B:n pohjoisosassa, löydettiin rautakautista keramiikkaa. Aikaisemmat löydöt kohteesta ovat olleet kivikautisia. Vähä-Hiisi 1 ja 2 on moniperiodinen muinaisjäännös.

Kaivausten aikana pylväiden 121–124 uudet kohdat saatiin kaivettua, joten estettä uusien pylväiden pystyttämislle ei ole. Pylväiden ulkopuolinen osa muinaisjäännöksestä jää suojeltavaksi kohteeksi.

Helsingissä 4.5.2009

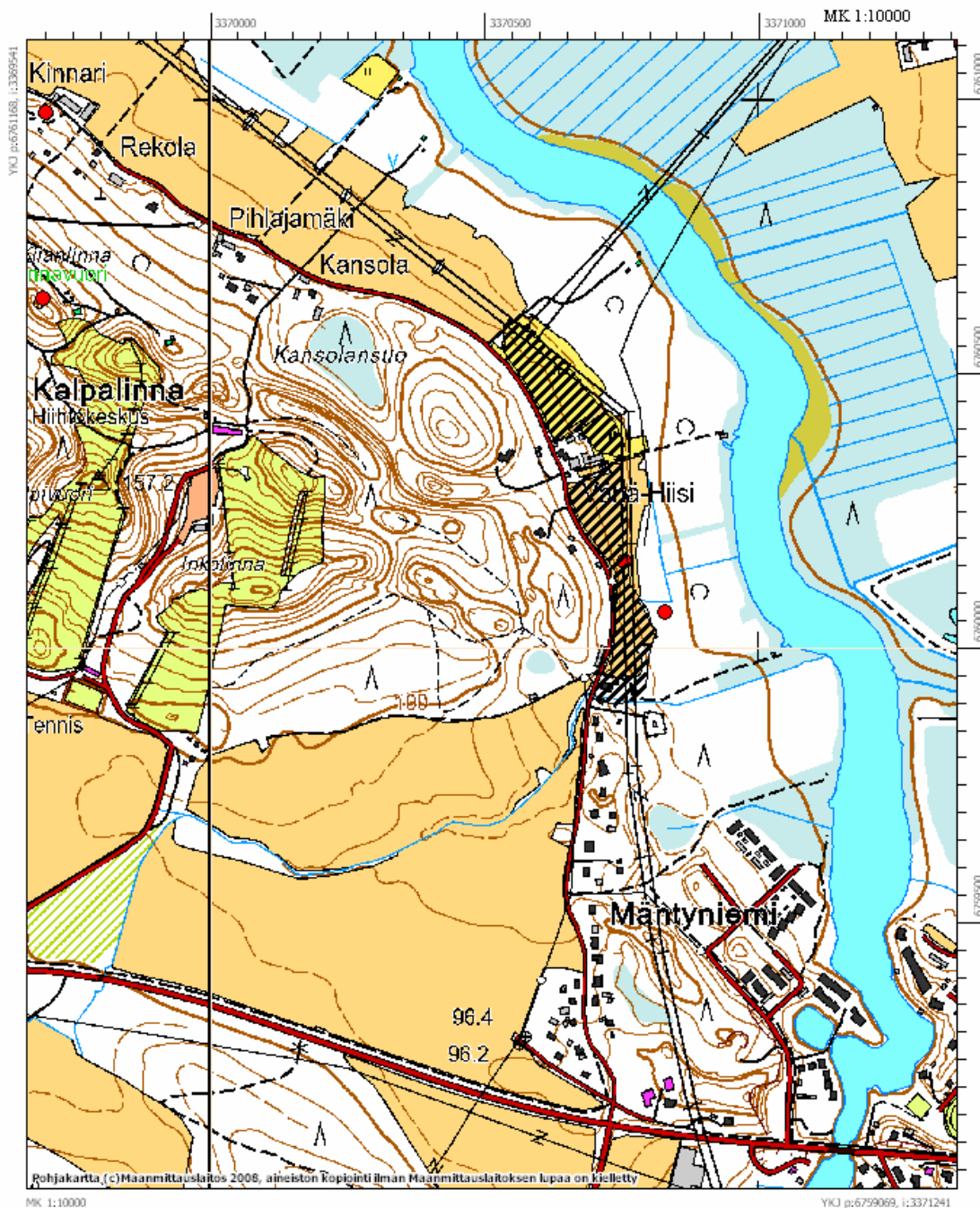
Kreetta Lesell

Peruskarttaote 2131 11 Janakkala

Janakkala Vähä-Hiisi 1 ja 2

pkoo 6759900 - 6760590, ikoo 3370670 - 3370800, z 82 - 85,5 m mpy

 Kohde

2. MAISEMA JA VESISTÖHISTORIA

Janakkalan Vähä-Hiisi 1 ja 2 sijaitsevat Vanajaveden Hiidenjoen länsipuolella, joesta noin 200 m päässä. Kohteiden ja joen väliin jäävä alue on melkein joen tasolla ja suurimmaksi osaksi kostea ryteikköä. Ryteikön jälkeen maa nousee ja muuttuu kuivemmaksi alueeksi, joka on nykyisin peltoa. Maaperä tällä alueella on peltomultakerroksen jälkeen hiekkaa. Alueen länsipuolella kohoaa kivikkoinen harju. Muinaisjäännökset sijaitsevat kapealla vyöhykkeellä, joka on ollut esihistoriallisena aikana Hiidenjoen ja harjun välissä.

Noin 10 000 vuotta sitten Yoldia-meren aikaan Vanajaveden seutu oli merta Rapolanharjun lakea lukuun ottamatta. Vanajavesi kuroutui Ancylysjärven jälkeisestä Mastogloiamerestä 8000–7500 vuotta sitten. Järvelle on kuroutumisen jälkeen ollut ominaista veden pinnan nousu, joka johtuu maan kohoamisesta (Seppälä 1999: s. 91). Tämä vaihtelee altaan eri puolilla, ja siksi osa alueen kivikautisista asuinpaikoista on veden peitossa, kun taas rautakautiset rannat ovat nykyisen veden pinnan yläpuolella. Myös kivikauden aikaiset nuorakeraamisen kulttuurin asuinpaikat ovat Vanajaveden pinnan yläpuolella, koska asuinpaikat eivät sijainneet aivan rannanviivan tuntumassa, vaan korkeammalla rantaniittyjen jälkeen. Vanajaveden korkeinta historiallista rantaa osoittava vanha törmä – 82,5 m mpy – voidaan määrittää helposti, koska se erottuu selvästi maastossa (Seppälä 2003: s. 45). Suurin osa nykyisin löydettävistä esihistoriallisista kohteista osuu Ancylysaikaisten muinaisrantatörmien ja -terassien tuntumaan laaksojen ylärinteisiin ja pienten kumpareiden reunamiin, suunnilleen 82 ja 92 m korkeuskäyrien väliselle vyöhykkeelle, yleensä paikkoihin, joiden maaperä on moreenia/hiekkaa. Tyypillisiä paikkoja ovat savipelloilla sijaitsevat hiekkakumpareet tai laaksojen hiekkarinteet.

3. TUTKIMUSHISTORIA JA KOHTEEN SIJAINTI

Jyrki Saukkonen löysi kohteet Vähä-Hiisi 1 ja 2 ja Silvanin löytöpaikan vuoden 1984 Janakkalan kunnan inventoinnissa. (Saukkonen 1984:158–162).

Janakkalan Vähä-Hiisi 1 sijaitsee noin 4 km Janakkala kirkosta pohjoiskoilliseen. Se on noin 200 m Hiidenjoesta länteen. Pelto päättyy lännessä Vähähiidentielle. Se on Vähä-Hiiden tilasta (Vähähiidentie 126) 350 m kaakkoon. Löytöpaikka on Saukkosen mukaan kovan maan ja pelloksi tehdyn vesijätön rajalla, kovan maan puolella. Löytöalue on 10 x 15 m kokoinen. Maaperä pellolla on hiekkaperäistä.

Kohteesta on tullut rautainen keihäänkärki, josta on Museovirastossa valokuva, pyöreä kupurasolki ja luita, jotka eivät ole tallessa. Esineet on löytänyt Matti Mikkola. Lisäksi Saukkonen löysi alueelta rautaisen vyönsoljen, rautalevyn kappaleen ja saviastian kylkipalan ja kvartsi-iskoksia (KM 22707:1–4). Saukkosen mukaan kohteessa on varhaismetallikautinen asuinpaikka ja mahdollinen rautakautinen kalmisto. (Saukkonen 1984:159–160).

Janakkalan Silvanin löytöpaikka on Vähä-Hiisi 1:stä noin 100 m lounaaseen talon pihalla, joka on heti Vähähiidentien itäpuolella. Maa kohoaa Vähähiidentielle päin ja löytöpaikka on korkeammalla kuin Vähä-Hiisi 1. Silvanin löytöpaikasta on tullut rautatappara (KM 22697). Esineen on löytänyt Tapio Silvan omakotatalon perunapellosta, talosta noin 15 m itään. Saukkosen käydessä paikalla löytökohtaan oli tehty nurmi, eikä mitään ollut nähtävissä. (Saukkonen 1984:158).

Janakkalan Vähä-Hiisi 2 sijaitsee runsaat 4 km Janakkala kirkosta pohjoiskoilliseen. Se on noin 200 m Hiidenjoesta länteen olevilla pelloilla, jotka päättyvät lännessä Vähähiidentielle. Se on Vähä-Hiiden tilan (Vähähiidentie 126) molemmilla puolilla. Alue A on etelässä ja alue B on pohjoisessa. Ne ovat kapeita pitkulaisia alueita. Löytöalue A on pohjois-eteläsuuntainen, noin 240 metrin pituinen ja 10–15 levyinen ja sijaitsee 82,5–84 metrin korkeudella. Alueelta A on löytynyt 12 kpl kvartsi-iskoksia (KM 22708). Alueen A eteläosa on Vähä-Hiisi 1:n länsipuolella.

Löytöalue B on luoteis-kaakkosuuntainen, noin 240 metrin pituinen ja 10–15 levyinen ja sijaitsee 82,5–84 metrin korkeudella. Alueelta B on löytynyt 24 kpl kivilaji- ja kvartsi-iskoksia (KM 22709:1–2). Saukkosen mukaan Vähä-Hiisi 2 on kivikautinen asuinpaikka. (Saukkonen 1984:161–162).

Saukkosen inventoinnissa kerrotaan myös kahdesta tuohikohosta ja kahdesta tuohikohon katkelmasta, jotka ovat löytyneet kohteen ja Hiidenjoen välissä olevalta rämealueelta. Löydöt on saatu lahjaksi Matti Mikkolalta ja talletettu Museovirastoon numerolla KM 22698. (Saukkonen 1984:163)

Vuoden 2007 Mikroliitti Oy:n tekemässä inventoinnissa Vähä-Hiisi 1 ja 2:n kohdalla pelto oli heinällä eikä lisähavainnointia voitu tehdä (Jussila 2007: 12–13). Jussilan inventointiraportin tiedot perustuvat Saukkosen huomioihin.

4. KAIVAUSTEN TARKOITUS JA HAVAINNOT

Kaivausten tarkoituksena oli tutkia pylväiden uudet paikat ja selvittää asuinpaikkojen laajuus, ikä ja säilyneisyys.

4.1. KAIVAUSMETODIT

Alkuperäisenä tarkoituksena oli kaivaa kaivinkoneella peltomultakerros pois pylväiden jalkojen ja harusten kohdalta ja tämän jälkeen kaivaa pelkkojen avulla multakerroksen alapuolella mahdollisesti olevat koskemattomat alueet. Tällöin olisi saatu nopeasti auki laajoja alueita ja kokonaiskuva muinaisjäännöksestä. Valitettavasti tulevat pylväät ovat niin lähellä olemassa olevaa sähköjohtoverkkoa, osittain jopa sen alla, että koneen käytöstä jouduttiin luopumaan turvallisuus syistä. Samoin joidenkin alueiden kohdalla kaivausalueita jouduttiin supistamaan, ettei jouduttaisi liian lähelle nykyisten pylväiden jalkoja ja aiheutettaisi niille kaatumisvaaraa.

Alueiden multakerros jouduttiin poistamaan lapioin, ja se hidasti työtä. Pylvään 124 kohdalla jouduttiin tekemään laajemmat kaivausalueet linjan kääntämisen vuoksi. Myös maanalaisten maadutuskaapeleiden vuoksi jouduttiin tekemään koekuoppia laajemmalla kuin alkuperäinen tarkoitus oli.

Suurin osa multakerroksesta poistettiin lapiolla, mutta sen alin osa, noin 5 cm, pyrittiin jättämään paikoilleen. Tämä kaivettiin pelkalla. Peltokerroksen jälkeistä tasoa nimitettiin 0 tasoksi, jonka jälkeen kaivettiin 5 cm kerroksia niin syväälle kuin kulttuurikerros meni. Peltokerroksen jälkeen maaperä oli hiekkaa. Peltomultakerroksen alin kerros ja siitä syvemmälle menevät kerrokset seulottiin. Niille pelloille, jotka olivat kynnetty, tehtiin pintapoiminta, jonka avulla selvitettiin, missä muinaisjäännöstä olisi jäljellä.

Koordinaatisto sidottiin tulevan pylvään keskikohdalla olevaan paaluun, joka oli laitettu paikalle, ja jolle saimme Fingridiltä valtakunnalliset koordinaatit. Alueen laajuuden vuoksi siellä käytettiin

kahta eri koordinaatistoa. Pylväiden 121 ja 122 kohdalla käytettiin keskenään samaa koordinaatistoa, joka erosi pylväiden 123 ja 124 kohdalla käytetystä koordinaatistosta.

Tulevan pylvään 121 jalkojen keskipiste oli valtakunnallisessa koordinaatistossa $x=6757753,772$ ja $y=2533455,770$ ja kaivausten koordinaatistossa $x=860$ ja $y=300$. Tulevan pylvään 122 keskipiste oli valtakunnallisessa koordinaatistossa $x=6757993,068$ ja $y=2533440,461$ ja kaivausten koordinaatistossa $x=1100$ ja $y=300$. X-linja pohjoiseen oli 388 goonia.

Tulevan pylvään 124 jalkojen keskipiste oli valtakunnallisessa koordinaatistossa $x=6758374,360$ ja $y=2533233,043$ ja kaivausten koordinaatistossa $x=700$ ja $y=200$. X-linja pohjoiseen oli 32 goonia.

Kohteista piirrettiin yleiskarttoja. Alueista ja niistä koekuopista, joista havaittiin rakenteita, piirrettiin tasokarttoja. Kohteista sekä alueista otettiin sekä mustavalko- että diakuvia.

4.1.1. PYLVÄS 121

Paalu 121 on Vähä-Hiisi 1 ja 2:n sekä Silvanin löytöpaikan välissä. Paalun 121 kohdalla tehtiin kaivausalueet pylvään jaloille ja haruksille. Kaivausalueita oli yhteensä neljä ja ne olivat 2 x 1 m kokoisia (katso kartta). Ainoastaan koekuoppa 866–867/299 oli pellolla, muut olivat niityllä lähellä omakotitalon pihaa, josta on Silvanin irtolöytö. Maaperä turpeen tai kyntökerroksen alapuolella oli hiekkaa.

Eteläisin koekuoppa oli 852–853/299. Turve ja multakerroksen alapuolelta tuli ohuehko rikastumiskerros, jonka jälkeen oli puhdasta pohjamaata. Likamaata tai rakenteita ei havaittu. Ruudussa 852/299 tuli palanutta savea kerroksesta 0 eli vanhasta multakerroksesta. Ensimmäisestä kerroksesta mullan alta tuli pieni pala naarmutettu keramiikka. Pala oli pieni ja koristelematon, joten sitä on vaikea varmuudella määrittää, mutta se vaikutti varhaismetallikautiselta. Ohut rikastumiskerroksen johtuu todennäköisesti siitä, että alueelta on poistettu maata.

Läntisin koekuoppa oli 859/294–295. Turve ja multakerroksen alapuolella maaperä oli karkeaa ja kivistä ja poikkesi kaikkien muiden koekuoppien maaperästä. Karkean kerroksen jälkeen koekuopassa oli ohut rikastumiskerros. Tämän koekuopan kohdalla maata on todennäköisesti poistettu ja tuotu muualta lisää. Ruudusta 859/294 kerroksesta 0 eli multakerroksesta löytyi kaksi palaa osittain lasitettu punasavikeramiikkaa ja kaksi palaa esihistoriallista koristelematonta keramiikkaa, jotka voi olla tyypiltään varhaismetallikautista. Samasta ruudusta kerroksesta 1 löytyi saviastian reunapala, joka on reunasta ulospäin taivutettu. Pala oli koristelematonta ja ohutta esihistoriallista keramiikkaa. Todennäköisesti pala on varhaismetallikaudelta.

Itäisin koekuoppa oli 859/304–305. Turve ja multakerroksen alapuolelta tuli ohuehko rikastumiskerros, jonka jälkeen oli harmaata pohjamaata. Ruudusta 859/304 kerroksesta 0 löytyi rautainen hevosenkengän naula, yksi pala punasavikeramiikkaa ja yksi pala koristelematonta esihistoriallista keramiikkaa. Tämä pala oli paksu toisin kuin aiemmat palat.

Pohjoisin koekuoppa oli 866–867/299 ja sijaitsi pellolla. Kyntökerroksen alapuolelta löytyi paksu harmaa savensekainen kerros, joka osoittautui paikalle tuoduksi. Sen alapuolella oli rikastumiskerros ja sitten puhdas pohjamaa. Tästä koekuopasta ei tullut löytöjä.

Paalun 121 kohdalla on merkkejä esihistoriallisesta todennäköisesti varhaismetallikautisesta asuinpaikasta, joka on ainakin koekuoppien kohdalla lähes tuhoutunut. Alueella on ollut viljelyä ja maanmuokkausta niin paljon, ettei merkkejä likamaasta tai rakenteista ole säilynyt.

Muinaisjäännöstä tutkittiin kuitenkin niin pieni otos, ettei sen perusteella voi tehdä päätelmiä kohteen säilyneisyydestä koekuoppien ulkopuolella. Muualla kohdetta on hyvinkin voinut säilyä.

Kohteen esihistorialliset löydöt ovat saviastianpaloja ja ne ovat niin pieniä ja koristelemattomia, ettei niitä voi tarkasti ajoittaa. Todennäköisesti ne ovat varhaismetallikautisia. Tällöin Jyri Saukkosen esittämä käsitys, että alueella olisi rautakautinen kalmisto ja varhaismetallikautinen asuinpaikka pitäisi hyvin paikkansa.

4.1.2. PYLVÄS 122

Paalu 122 on Saukkosen Vähä-Hiisi 2 A löytöalueen keskiosan itäpuolella. Paalun 122 kohdalla tehtiin koekuopat pylvään jaloille ja eteläiselle harukselle. Pohjoisempi harus on niin lähellä nykyistä pylvästä, ettei siihen voitu tehdä kaivausta turvallisuussyistä. Lisäksi tehtiin kaksi koekuoppaa tulevan maadutusalueen kohdalle. Kaivausalueita oli yhteensä viisi ja ne olivat 1 x 1 m kokoisia lukuun ottamatta eteläisimmän haruksen koekuoppa, joka oli 2 x 1 m kokoinen. Maaperä kyntökerroksen alapuolella oli hiekkaa tai hietaa lukuun ottamatta koekuoppaa 1099/305, joka oli itäisin ja alimpana. Täällä maaperä oli savea mullan alla. Tämä koekuoppa täyttyi myös vedellä, joten se jouduttiin jättämään kesken.

Pylvään 122 kohdalle tehdyistä koekuopista ei saatu löytöjä lukuun ottamatta kyntökerroksesta tulleita moderneja esineitä, joita ei otettu talteen. Koekuoppien maaperästä ei havaittu myöskään likamaata tai rakenteita. Muinaisjäännös ei ulotu tälle alueelle. Koekuoppien puhdas hiekka muistuttaa tulvakerroksen hiekkaa (katso kappaleen 4.1.4. alueen III tulvakerros).

Koekuopista länteen oleva muinaisjäännösalue on yhä suojeltava kohde ja todennäköisesti topografian mukaan laajempi kuin Saukkosen merkitsemä löytöalue. Saukkosen mukaan kyse on kivi-kautisesta asuinpaikasta (Saukkonen 1984:161–162). Tällä pellolla ei valitettavasti voitu suorittaa pintapoimintaa, koska pelto oli koko tutkimusten ajan kyntämättä.

Koekuoppa	pintavaaitus	kyntökerroksen loppu	pohjavaaitus
1079/288	83,13	82,92	82,60
1089/288	83,05	82,82	82,33
1092/299	81,76	81,46	81,33
1099/295	82,37	82,11	81,86
1099/305	81,05	80,81	80,64

4.1.3. PYLVÄS 123

Paalu 123 on Saukkosen Vähä-Hiisi 2 B löytöalueen itäpuolella. Paalun 123 kohdalla tehtiin koekuopat pylvään läntiselle jalalle ja eteläiselle harukselle. Ne olivat 1 x 1 m kokoisia. Lisäksi pylvään ympäristöä kairattiin. Koekuoppia tehtiin näin vähän, koska alue vaikutti tuhoutuneelta. Siitä oli poistettu maata jo aikaisemmin. Maaperä multakerroksen alapuolella oli puhdasta harmaata kerrostunutta savea. Koekuoppia ei vaaittu, ne olivat noin 81 m korkeudella ja niitä kaivettiin noin 40 cm syvyyteen.

Pylvään 123 kohdalle tehdyistä koekuopista ei saatu löytöjä, eikä koekuoppien maaperästä ei havaittu myöskään likamaata tai muita rakenteita. Muinaisjäännös ei ulotu tänne saakka. Koekuopista länteen oleva muinaisjäännösalue on yhä suojeltava kohde ja todennäköisesti topografian mukaan laajempi kuin Saukkosen löytöalue. Tällä pellolla suoritettiin pintapöimintää.

4.1.4. PYLVÄS 124

Uusittava pylväs 124 on Vähä-Hiiden löytöalueen B pohjoisosassa. Tänne tulivat tutkimusten laajimmat kaivaukset, koska linjan 1666 tukieristimet tulevat tänne. Maaperä vaikutti myös lupaavalta kairauksen perusteella. Alue oli entistä peltoa, joka on nykyisin pusikoitunutta niittyä. Alue I oli tulevan pylvään luoteispuolelle tehtävän haruksen kohdalla ja kooltaan 3 x 3 m. Kaakkoispuolelle tulevan haruksen kohdalla ei voitu kaivaa turvallisuus syistä. Alue II on tulevan tukieristimen kohdalla ja se on 16 m² kokoinen. Alue III on koilliseen tulevan jalan kohdalla ja se on 2,5 x 4 m kokoinen. Lounaaseen tulevan jalan kohdalle tehtiin 1 x 1 m kokoinen koekuoppa. Lisäksi maadutuskaapelin kohdalle tehtiin kolme koekuoppaa ja alueen II lähelle yksi koekuoppa. Kaikki koekuopat olivat 1 x 1 m kokoisia.

Alue I

Alue I vaikutti lupaavalta kairauksen perusteella, koska kyntökerroksen alapuolella havaittiin hienoa hiekkaa. Multakerros poistettiin lapiolla lukuun ottamatta sen alinta osaa. Multakerroksesta tuli historiallisen ajan löytöjä lukuun ottamatta yhtä hiukan epämääräistä kvartsi-iskosta, joka voisi olla esihistoriallinen. Multakerroksesta tullut palanut savi on todennäköisesti kulunutta tiiltä.

Multakerroksen alapuolelta havaittiin syvemmälle menevä multa-alue, joka ulottui alueen laidasta laitaa (katso kartat s.36, 37 ja 38). Syvemmälle kaivettaessa alue osoittautui vanhaksi ojaksi. Koska siitä löytyi puunjäänteitä, kyse voi olla historiallisen ajan salaojasta, joka on tehty puusta. Tästä maannoksesta tuli historiallisen ajan löytöjä, esim. harmaata piitä, joka vaikuttaisi olevan historiallisen ajan lukkopiitä ja kaksi esihistoriallista koristelematonta saviastianpalaa. Ne ovat hyvin pieniä, joten niiden varma määrittäminen on vaikeaa, mutta todennäköisesti ne ovat rautakautisia. Muita rakenteita tai likamaa-alueita ei havaittu.

Alue II

Alue II tehtiin voimajohtolinjan 1666 tulevien tukieristimien kohdalle. Se oli aluksi 10 m koeoja, mutta sitä laajennettiin koska ruudusta 697/183 löytyi rautakautinen saviastian reunapala ja kuonanpala. Koeojaa laajennettiin molempiin suuntiin. Laajennuksesta löytyi toinen saviastianpala, mutta se löytyi multakerroksesta. Lisäksi alueelta tuli rautanaula. Alueen muut löydöt olivat historialliselta ajalta ja lähinnä multakerroksesta. Likamaita tai rakenteita ei havaittu.

Alueen kaakkoisosassa puhtaassa hiekassa oli linssimäisiä multa-alueita, jotka olivat todennäköisesti lapionjälkiä.

Alue III

Alue III oli aluksi ainoastaan koekuoppa 704/199, mutta koska siitä tuli useita rautakauden tyyppin saviastianpaloja ja koska siinä havaittiin lievää likamaata multakerroksen alapuolella, se laajennettiin 2,5 x 4 m kokoiseksi kaivausalueeksi. Valitettavasti koekuoppaa ei voitu laajentaa

lounaaseen päin turvallisuussyistä. Tämä suunta olisi ehkä ollut kaikista mielenkiintoisin. Muualla tällä alueella likamaa ei ollut niin selkeä kuin koekuopan kohdalla.

Multakerroksen alaosassa oli tummempi kerros, jossa oli multaa ja hiiltä. Tämä kerros kaivettiin pelkällä. Alueelta löytyi useita rautakautisia saviastianpaloja, joista suurin osa tuli multakerroksen alaosasta, muutama myös sen alapuolelta hiekasta.

Mielenkiintoinen ilmiö tuli alueen koillispäässä, jossa multakerroksen alla oli aluksi punertava kerros ja tämän jälkeen harmaa aivan tasainen hiekkakerros, joka muistuttaa rantahiekkaa. Tämä väri poikkeaa pohjamaasta. Ilmiön reuna oli tasainen ja meni kaivausalueen puolelta toiselle hiukan vinossa. Tämä raja voi olla Hiidenjoen tulvamaksimi. Multakerroksen pinnalla korkeus on tällä kohtaa noin 83 m mpy. Ilmiö näkyy parhaiten kartoissa tasoissa 3 ja 4, jolloin korkeus on 82,30–50 m mpy. Tämä osuu erittäin hyvin yhteen Vanajaveden tulvamaksimin kanssa.

Jos tällä alueella tulvamaksimi on multakerroksen pinnalla noin 83 m mpy, tämän rajan alapuolella olevat kivikautiset asuinpaikat ovat mahdollisesti tuhoutuneet, joten se voi rajata niiden säilyneisyyttä. Asiaa tulisi tutkia kuitenkin laajemmalla alueella varmuuden saamiseksi kuin nyt oli mahdollista. Rautakauden löytöjä tuli kuitenkin tulvakerroksen päältä, joten se ei välttämättä rajaa niiden alarajaa.

Alue III oli ainoa, jossa havaittiin likamaata multakerroksen alapuolella. Sen ympäristö on erittäin potentiaalista aluetta, joskus alueella mahdollisesti tehtäviä jatkotutkimuksia ajatellen.

Koekuopat

Koekuoppa 695/199 oli tulevan pylvään lounaisjalan kohdalla. Multakerroksen alla oli puhdas rikastumiskerros, joka kaivettiin pohjamaahan asti. Koekuopat 705/211, 710/210 ja 715/210 olivat tulevan maadoitusjohtimen kohdalla. Niissä havaittiin peltomultakerroksen jälkeen harmaata hiekkaa. Tämä hiekka muistuttaa alueen III tulvakerrokseksi tulkittua hiekkaa, mutta tulkinta on vaikeaa näin pienen alan kohdalla. Alueen II eteläpuolelle tehtiin yksi koekuoppa 693/188, sen avulla varmistettiin, ettei sen kohdalla ole kiinteää muinaisjäännöstä. Multakerroksen alapuolella maa oli puhdasta, eikä löytöjä tullut.

Koekuoppa	pintavaaitus	kyntökerroksen loppu	pohjavaaitus
693/188	83,78	83,41	83,17
695/199	83,21	83,06	82,96
705/211	82,97	82,59	82,12
710/210	82,59	82,04	81,77
715/210	82,41	81,95	81,44

Pintapoiminta

Pylvään 124 ympäristössä tehtiin pintapoimintaa. Olosuhteet olivat otollisia, koska alue oli kynnetty. Löydöt olivat lähinnä historiallisen ajan punasavikeramiikkaa ja fajanssia sekä hioin. Pellolta löytyi myös kaksi kvartsi-iskosta.

6. LÖYDÖT JA RADIOHIILIAJOITUS

Löydöt luettelointiin kahdelle eri numerolle. Pylvään 121 löydöt ovat numerolla KM 37861:1–10. Tämä pylväs oli Vähä-Hiisi 1 ja Silvanin välissä. Pylvään 124 löydöt, jotka kaivettiin Vähä-Hiisi 2 B.n pohjoisosassa, ovat numerolla KM 37861: 1–81.

Numeron KM 37861 löydöissä oli viisi saviastianpalaa, jotka ovat todennäköisesti vanhemman metallikauden keramiikkaa. Lisäksi on kolme palaa punasavikeramiikkaa. Palat ovat koristelemattomia, joissakin niissä on naarmupintaa. Lisäksi alueelta löytyi neljä palaa palanutta savea ja yksi hevosenkengän naula.

Pylvään 124 löydöt ovat alla olevassa taulukossa. Siinä on myös lähistön irtolöydöt. Eniten on saviastianpaloja, joista suurin osa on rautakauden tyyppiä. Palassa KM 37862:33 oli karstaa, josta yritetään saada radiohiiliajoitus. Valitettavasti tulos tulee vasta tämän raportin valmistumisen jälkeen.

Saviastianpaloissa on myös muutama pala punasavikeramiikkaa ja fajanssia. Palanutta savea löydettiin paljon, mutta sitä ei pystytty ajoittamaan. Suurin osa siitä tuli multakerroksesta ja on todennäköisesti historiallista, samoin muut löydöt lukuun ottamatta kuonaa ja palanutta luuta, jotka voivat olla myös rautakaudelta. Lasikoriste on todennäköisesti 1900-luvulta.

Löytötaulukko KM 37862

LAJI	MÄÄRÄ
Saviastian paloja	60
Palanutta savea	51
Kvartsi-iskoksia	6
Pii-iskoksia	2
Kuonaa	2
Lasikoriste	1
Palanutta luuta	1
Hioin	1
Rautaesine	1
Saviesine?	1
Rautanaula	2

7. ALUEEN NIMISTÖ

Suurin osa Vähä-Hiiden 1 ja 2 kohdetta sijaitsee tilalla, jonka nimi on Vähä-Hiisi. Muinaisjäännöksen länsipuolella on Hiidenjoki. Vähä-Hiiden tila on mainittu jo 1500-luvulla, jolloin se on ollut yksinäistila (Suvanto1976:147). Nimi voi olla hyvinkin vanhaa perua, mahdollisesti jo rautakaudelta, ehkä jopa vieläkin vanhemmalta ajalta.

8. YHTEENVETO

Voimajohtolinjan Hikiä-Vanaja 110 kV uusittavien pylväiden 121–124 kohdat saatiin kaivetuksi, joten näillä paikoilla ei tarvitse tehdä arkeologisia lisätutkimuksia. Pylväiden ulkopuolinen muinaisjäännösalue jää yhä suojeltavaksi kohteeksi.

Vähä-Hiisi 1 ja 2 sekä Silvanin löytöpaikka on yhdistetty muinaisjäännökseksi nimeltään Vähä-Hiisi 1 ja 2. Aluetta on myös laajennettu pintapoiminnan ja topografian perusteella. Muinaisjäännös on moniperiodinen. Sieltä on löytynyt kivikauden iskoksia, varhaismetallikauden keramiikkaa ja rautakauden keramiikka ja rautaesineitä. Lisäksi sieltä on historiallisen ajan, mahdollisesti jo keskiajan keramiikkaa.

Muinaisjäännös on laaja ja sillä on kuusi alakohdetta. Etelässä on Vähä-Hiisi 1, joka on ennen ollut oma kohteensa. Kohteesta on löytynyt rautainen keihäänkärki, josta on Museovirastossa valokuva, pyöreä kupurasolki ja luita, jotka eivät ole tallessa. Esineet on löytänyt Matti Mikkola. Lisäksi Saukkonen löysi alueelta rautaisen vyönsoljen, rautalevyn kappaleen ja saviastian kylkipalan ja kvartsi-iskoksia (KM 22707:1–4) Kohteessa on varhaismetallikautinen asuinpaikka ja mahdollinen rautakautinen kalmisto. (Saukkonen 1984:159–160). Toinen alakohde on pylvään 121 ympäristö, jossa on varhaismetallikautinen asuinpaikka

Silvanin löytöpaikka on kolmas alakohde. Se sijaitsee Vähä-Hiisi 1:stä noin 100 m lounaaseen talon pihalla, joka on heti Vähähiidentien itäpuolella. Maa kohoo Vähähiidentielle päin ja löytöpaikka on korkeammalla kuin Vähä-Hiisi 1. Silvanin löytöpaikasta on tullut rautatappara (KM 22697). Esineen on löytänyt Tapio Silvan omakotatalon perunapellosta, talosta noin 15 m itään. Saukkosen käydessä paikalla löytökohtaan oli tehty nurmi, eikä mitään ollut nähtävissä. (Saukkonen 1984:158).

Vähä-Hiisi 2 jakaantuu kolmeen alakohteeseen. Entinen alue A on alakohde 4 ja alue B alakohde 5 pohjoisessa. Molemmat ovat kapeita pitkulaisia alueita Vähä-Hiiden talon molemmilla puolilla. Alueelta A on löytynyt 12 kpl kvartsi-iskoksia (KM 22708). Alueen A eteläosa on Vähä-Hiisi 1:n länsipuolella.

Alueelta B on löytynyt 24 kpl kivilaji- ja kvartsi-iskoksia (KM 22709:1–2). Saukkosen mukaan A ja B alueet ovat kivikautisia asuinpaikkoja. (Saukkonen 161–162). Korkeutensa puolesta ne voivat olla nuorakeraamisia asuinpaikkoja, mutta yhtään keramiikan palaa tältä alueelta ei ole tullut. Jos ne ovat vanhempaa kivikautta, kyse on todennäköisesti asuinpaikoista, jotka ovat sijainneet Vanjaveden tulvamaksimin alapuolelle ja mahdollisesti tuhoutuneet tulvissa. Nämä kaivaukset eivät kuitenkaan ole riittäviä varmistamaan tätä.

Kuudes erilliskohde on muinaisjäännöksen pohjoisosassa pylvään 124 ympärillä oleva rautakautinen asuinpaikka. Se voi olla huomattavasti laajempi, vaikka pintapoiminnassa sen lähistöltä ei tullut rautakauden keramiikkaa. Löydöt tulivat kaivausalueilta multakerroksen alaosa

tai sen alapuolelta, jolloin niitä ei välttämättä ole multakerroksen pinnalla. Niitä on myös erittäin vaikea havaita ruskean mullan seasta.

Muinaisjäännöksen alaraja rajoittuu noin 82-83 m mpy ja yläraja Vähähiidentielle. Pohjoisessa se ulottuu pylvään 124 pohjoispuolella olevalle tielle ja etelässä pylvään 121 lähellä olevaan taloon. Se voi jatkua molemmissa suunnissa pidemmälle, mutta todisteita tästä ei ole. Lännessä se tuskin ulottuu Vähähiidentietä lännemmäksi, koska tien toisella puolelle nousee kivinen rinne. Ainoastaan kohteen eteläosassa Vähähiidentien länsipuolella on peltoa, jonne kohteen on mahdollista jatkoa. Idässä kohdetta rajoittaa tulva maksimi ja vetinen ja rämettynyt alue.

Vuoden 2008 kaivausten perusteella, jotka kohdistuivat vain pieneen osaan muinaisjäännöksen koko alueesta, muinaisjäännös vaikutti melko tuhoutuneelta. Alueen maanviljelys on tuhonnut sitä vähitellen, joten koskemattomaa muinaisjäännöstä ei välttämättä ole enää. Ainoastaan pylvään 124 alueella III havaittiin likamaakerros multakerroksen alapuolella. Kohteella kaivettiin niin vähän ja niin pieniä alueita, etteivät nämä tulokset välttämättä päde muualla.

Arkistolähteet:

Saukkonen, Jyri 1984: Janakkalan inventointikertomus. Arkeol. os. top. arkistossa.

Jussila, Timo 2007: Hikiä- Vanaja voimajohtolinjan muinaisjäännösinventointi Hausjärvellä, Janakkalassa ja Hämeenlinnassa. Arkeol. os. top. arkistossa.

Kirjalliset lähteet:

Seppälä, Sirkka 2003: Sääksämäen Rapolan rautakautinen maisema ja elinkeinot Valkeakoskella. Rapola-tutkimuksia 3.

Sirkka-Liisa Seppälä, Aino Nissinaho ja Tuovi Kankainen & Irmeli Vuorela. Jyväskylä 2003.

Suvanto, Seppo 1976: Vanajan historia 1, Toim. Koskimies ja Lampinen,

F145720:1

Yleiskuva, pylväs 123. Kuvaussuunta lounaasta.

F145720:2

Pylväs 124. Katselusuunta kaakosta.

F145720:3

Pylväs 124 sekä irtolöytöalue etualalla. Katselusuunta kaakosta. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145720:4

Pylväs 124, kaivausalue I, peltokerroksen poisto. Kuvattu länsiluoteesta. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145720:5

Pylväs 124, kaivausalue I, taso 1. Näkyvissä oja puunjäänteineen. Kuvattu lounaasta. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145720:6

Pylväs 124, kaivausalue I, taso 1. Mikko Suha piirtämässä. Kuvattu koillisesta.

F145720:7

Pylväs 124, kaivausalue I, taso 2. Kuvattu lounaasta.

F145720:8

Pylväs 124, kaivausalue I, taso 4. Kuvattu lounaasta.

F145720:9

Pylväs 124, kaivausalue I, lounaisprofiili. Kuvattu koillisesta.

F145720:10

Pylväs 122 sekä peltoaluetta. Kuvattu etelästä.

F145720:11

Pylväs 122 sekä peltoaluetta. Kuvattu pohjoiskoillisesta.

F145720:12

Pylväs 122, koekuoppa 1092 / 299-300. Peltokerroksen alainen pohjamaa. Kuvattu idästä.

F145720:13

Pylväs 124, kaivausalue II. Ylle Torm ja Voitto Mäkinen poistamassa peltokerrosta.

F145720:14

Pylväs 124, kaivausalue II, taso 0. Multaisia läikkiä vaaleassa hiekassa. Kuvattu luoteesta.

F145720:15

Pylväs 124, kaivausalueen II laajennukset, taso 1. Kuvattu eteläkaakosta

F145720:16

Pylväs 124, kaivausalueen II laajennukset, taso 1. Kuvattu lounaasta.

F145720:17

Pylväs 124, koekuoppa 705 / 299. Koillisprofiili lounaasta päin nähtynä.

F145720:18

Pylväs 124, kaivausalue III, taso 3. Toisen kuonanpalan löytymisen jälkeen. Kuvattu kaakosta.

F145720:19

Pylväs 124, kaivausalue III, taso 4. Harmaa hiekka näkyy hyvin. Kuvattu kaakosta.

F145720:20

Pylväs 124, kaivausalue III, koillisprofiili. Kuvattu lounaasta.

F145720:21

Pylväs 121, koekuoppa 866-867 / 299. Vasemmalla "harmaata massaa". Kuvattu lännestä.

F145721:21

Vähä-Hiisi 1 kuvan vasemmassa kolmanneksessa, pylväs 121 oikeassa reunassa. Pohjoisluoteesta.

MV -kuvaluettelo F 145720:1–21 Janakkala Vähä-Hiisi 2 Kuvannut Kreetta Lesell

Kuvan numero	Aihe
F145720:1	Yleiskuva, pylväs 123. Kuvaussuunta lounaasta.
F145720:2	Pylväs 124. Katselusuunta kaakosta.
F145720:3	Pylväs 124 sekä irtolöytöalue etualalla. Katselusuunta kaakosta.
F145720:4	Pylväs 124, kaivausalue I, peltokerroksen poisto. Kuvattu länsiluoteesta.
F145720:5	Pylväs 124, kaivausalue I, taso 1. Näkyvissä oja puunjäänteineen. Kuvattu lounaasta.
F145720:6	Pylväs 124, kaivausalue I, taso 1. Mikko Suha piirtämässä. Kuvattu koillisesta.
F145720:7	Pylväs 124, kaivausalue I, taso 2. Kuvattu lounaasta.
F145720:8	Pylväs 124, kaivausalue I, taso 4. Kuvattu lounaasta.
F145720:9	Pylväs 124, kaivausalue I, lounaisprofiili. Kuvattu koillisesta.
F145720:10	Pylväs 122 sekä peltoaluetta. Kuvattu etelästä.
F145720:11	Pylväs 122 sekä peltoaluetta. Kuvattu pohjoiskoillisesta.
F145720:12	Pylväs 122, koekuoppa 1092 / 299-300. Peltokerroksen alainen pohjamaa. Kuvattu idästä.
F145720:13	Pylväs 124, kaivausalue II. Ylle Torm ja Voitto Mäkinen poistamassa peltokerrosta.
F145720:14	Pylväs 124, kaivausalue II, taso 0. Multaisia läikkiä vaaleassa hiekassa. Kuvattu luoteesta.
F145720:15	Pylväs 124, kaivausalueen II laajennukset, taso 1. Kuvattu eteläkaakosta
F145720:16	Pylväs 124, kaivausalueen II laajennukset, taso 1. Kuvattu lounaasta.
F145720:17	Pylväs 124, koekuoppa 705 / 299. Koillisprofiili lounaasta päin nähtynä.
F145720:18	Pylväs 124, kaivausalue III, taso 3. Toisen kuonanpalan löytymisen jälkeen. Kuvattu kaakosta.
F145720:19	Pylväs 124, kaivausalue III, taso 4. Harmaa hiekka näkyy hyvin. Kuvattu kaakosta.
F145720:20	Pylväs 124, kaivausalue III, koillisprofiili. Kuvattu lounaasta.
F145720:21	Pylväs 121, koekuoppa 866-867 / 299. Vasemmalla "harmaata massaa". Kuvattu lännestä.

Kuvaluettelo F 145721:1 Janakkala Vähä-Hiisi 1 Kuvannut Kreetta Lesell

F145721:1	Vähä-Hiisi 1 kuvan vasemmassa kolmanneksessa, pylväs 121 oikeassa reunassa. Pohjoisluoteesta.
-----------	---

Diapositiiviluettelo D61262:1–21 Janakkala Vähä-Hiisi 2 Kuvannut Kreetta Lesell

Kuvan numero	Aihe
D61262:1	Yleiskuva, pylväs 123. Kuvattu lounaasta päin.
D61262:2	Pylväs 124. Kuvattu kaakosta.
D61262:3	Pylväs 124 sekä irtolöytöalue etualalla. Kuvattu kaakosta.
D61262:4	Pylväs 124, kaivausalue I, peltokerroksen poisto. Kuvattu länsiluoteesta
D61262:5	Pylväs 124, kaivausalue I, taso 1. Näkyvissä oja puunjäänteineen. Kuvattu lounaasta.
D61262:6	Pylväs 124, kaivausalue I, taso 1. Mikko Suha piirtää tasokarttaa. Kuvattu koillisesta.
D61262:7	Pylväs 124, kaivausalue I, taso 2. Kuvattu lounaasta.
D61262:8	Pylväs 124, kaivausalue I, taso 4. Kuvattu lounaasta.
D61262:9	Pylväs 124, kaivausalue I, lounaisprofiili. Kuvattu koillisesta.
D61262:10	Pylväs 122 sekä peltoaluetta. Kuvattu etelästä.
D61262:11	Pylväs 122 sekä peltoaluetta. Kuvattu pohjoiskoillisesta.
D61262:12	Pylväs 122, koekuoppa 1092 / 299-300. Peltokerroksen alainen pohjamaa. Kuvattu idästä.
D61262:13	Pylväs 124, kaivausalue II. Ylle Torm ja Voitto Mäkinen poistamassa peltokerrosta.
D61262:14	Pylväs 124, kaivausalue II, taso 0. Multaläikkiä vaaleassa hiekassa. Kuvattu luoteesta.
D61262:15	Pylväs 124, kaivausalueen II laajennuksia, taso 0. Kuvattu eteläkaakosta.
D61262:16	Pylväs 124, kaivausalueen II laajennuksia, taso 0. Kuvattu lounaasta.
D61262:17	Pylväs 124, koekuoppa 705 / 299. Koillisprofiili lounaasta päin nähtynä.
D61262:18	Pylväs 124, kaivausalue III, taso 3. Toinen kuonanpala on juuri löytynyt. Kuvattu kaakosta.
D61262:19	Pylväs 124, kaivausalue III, taso 4. Harmaa hiekka näkyy hyvin oikealla. Kuvattu kaakosta.
D61262:20	Pylväs 124, kaivausalue III, koillisprofiili. Kuvattu lounaasta
D61262:21	Pylväs 121, koekuoppa 866-867 / 299. Vasemmalla "harmaata massaa". Kuvattu lännestä.

Diapositiiviluettelo D61263:1 Janakkala Vähä-Hiisi 1 Kuvannut Kreetta Lesell

D61263:1	Vähä-Hiisi 1 kuvan vasemman kolmanneksen kohdalla, pylväs 121 oikeassa reunassa. Pohjoisluoteesta.
----------	--

KARTTALUETTELO Janakkala Vähä-Hiisi 1 ja 2

Karttojen piirtäminen ja digitointi Mikko Suha

Yleiskartta, pylvää 121 ja 122, mk 1:1000, A3, s. 28

Yleiskartta, pylvää 123 ja 124 mk 1:1000, A3, s. 29

Pylväs 121

Pintavaaituskartta, mk 1:50, A3, s. 30

Tasokartta, taso 1, mk 1:50, A3, s. 31

Pohjavaaituskartta, mk 1:50, A4, s.32

Pylväs 124

Alue I

Pintavaaituskartta, mk 1:50, A4, s. 33

Tasokartta, taso 0, mk 1:50, A4, s. 34

Tasokartta, taso 1, mk 1:50, A4, s. 35

Tasokartta, taso 2, mk 1:50, A4, s. 36

Tasokartta, taso 3, mk 1:50, A4, s. 37

Tasokartta, taso 4, mk 1:50, A4, s. 38

Pohjavaaituskartta, mk 1:50, A4, s. 39

Profiilikartta, lounaisprofiili, mk 1:25, A4, s.40

Alue II

Pintavaaituskartta, mk 1:50, A4, s. 41

Tasokartta, taso 0, mk 1:50, A4, s. 42

Tasokartta, taso 1, mk 1:50, A4, s. 43

Tasokartta, taso 2, mk 1:50, A4, s. 44

Tasokartta, taso 3, mk 1:50, A4, s. 45

Tasokartta, taso 4, mk 1:50, A4, s. 46

Alue III

Pintavaaituskartta, mk 1:50, A4, s. 47

Tasokartta, taso 0, mk 1:50, A4, s. 48

Tasokartta, taso 1, mk 1:50, A4, s. 49

Tasokartta, taso 2, mk 1:50, A4, s. 50

Tasokartta, taso 3, mk 1:50, A4, s. 51

Tasokartta, taso 4, mk 1:50, A4, s. 52

Pohjavaaituskartta, mk 1:50, A4, s.53

Profiilikartta, lounaisprofiili koekuopan kohdalta, mk 1:25, A4, s.54

Profiilikartta, koillisprofiili, mk 1:25, A4, s.55

Yleiskartta, muinaisjäännösalueiden rajat, mk. 1:2000, A3, s. 56